

Briuselis, 2018 01 17
COM(2018) 23 final

2018/0007 (NLE)

Pasiūlymas

TARYBOS REKOMENDACIJA

dėl bendrų vertybių, įtraukaus švietimo ir europinio mokymo aspekto

{SWD(2018) 13 final}

AIŠKINAMASIS MEMORANDUMAS

1. PASIŪLYMO APLINKYBĖS

• Pasiūlymo pagrindimas ir tikslai

Komisijos pirmininkas J.-C. Junckeris Pranešime apie Sąjungos padėtį 2017 m. pabrėžė, kad „Europa yra daugiau negu vien bendroji rinka. Daugiau negu pinigai, [...] daugiau negu euras. Svarbiausios visada buvo vertybės“¹. Europos Sąjungos sutarties 2 straipsnyje nustatyta, kad „Sąjunga yra grindžiama šiomis vertybėmis: pagarba žmogaus orumui, laisve, demokratija, lygybe, teisine valstybe ir pagarba žmogaus teisėms, įskaitant mažumoms priklausančių asmenų teises. Šios vertybės yra bendros valstybėms narėms, gyvenančioms visuomenėje, kurioje vyrauja pliuralizmas, nediskriminavimas, tolerancija, teisingumas, solidarumas ir moterų bei vyrų lygybė.“

Šios vertybės – mūsų nacionalinių demokratijų pamatai, atspindys to, kas mes esame. Šiomis vertybėmis grindžiama pati Sąjunga, subūrusi šalis, bendruomenes ir žmones į unikalų politinį projektą, padėjusį užtikrinti ilgiausią Europos istorijoje taiką. Europa ne tik įveikė giliausią Europos susiskaldymą iš karto po Antrojo pasaulinio karo, bet ir po 1989 m. vėl susivienijo su Vidurio ir Rytų Europos šalimis. Taiki, socialinė ir demokratinė Sąjunga grindžiama vertybėmis, kurios svarbios ne tik Europoje ir reprezentuoja Sąjungą visame pasaulyje.

Kaip pabrėžta Diskusijoms skirtame dokumente dėl socialinio Europos aspekto, „pasauliniu mastu Europos visuomenės yra turtingos ir klestinčios. Jų socialinė apsauga pasaulyje yra geriausia ir gerai vertintina atsižvelgiant į gerovę, žmogaus socialinę raidą bei gyvenimo kokybę.“². Tačiau, nors Sąjungos ekonomika sparčiai auga, o nedarbas pasiekė žemiausią lygį nuo 2009 m., paklausti apie ateitį daugelis išreiškia nerimą ir susirūpinimą, ypač dėl ateities kartų. Sąjungai ir jos valstybėms narėms tenka spręsti pačias įvairiausias – populizmo, ksenofobijos, nesantaiką kurstančio nacionalizmo, diskriminacijos, melagingų naujienų ir dezinformacijos sklaidos ir radikalizacijos – problemas. Šie reiškiniai gali kelti rimtą pavojų mūsų demokratijos pamatams, mažinti pasitikėjimą teisine valstybe ir demokratinėmis institucijomis, menkinti bendrą priklausymo Europos visuomenei jausmą.

Mūsų demokratija – tiek nacionaliniu, tiek visos Sąjungos lygmeniu – gali gerai veikti tik tada, kai ją pripažįsta piliečiai. Yra nerimą keliančių ženklų, kad būtinos žinios apie mūsų bendras vertybes ir nacionalinės bei europinės demokratijos vaidmenį nėra pakankamai įtvirtintos, ir dėl to gali atsirasti jų erozijos rizika ir kilti pavojus valstybių narių bei ES lygmens visuomenių sanglaudai. Europos Sąjungos sutarties 2 straipsnyje įtvirtintų bendrų vertybių puoselėjimas yra gyvybiškai svarbus norint sustiprinti nacionalines demokratijas ir paremti Sąjungą.

Jei norime užtikrinti socialinį judumą ir įtrauktį, suteikti mūsų piliečiams žinių ir įgūdžių, kurių reikia norint sėkmingai integruotis į darbo rinką, tačiau taip pat ir tokių gebėjimų kaip kritinis mąstymas ir gilesnis mūsų bendrų vertybių suvokimas, būtina sukurti kokybiško ir įtraukaus visų lygmenų švietimo ir mokymo sistemas.

¹ 2017 m. rugsėjo 13 d. Pranešimas apie Sąjungos padėtį (https://ec.europa.eu/commission/state-union-2017_lt).

² Diskusijoms skirtas dokumentas dėl socialinio Europos aspekto, COM(2017) 206 final, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/reflection-paper-social-dimension-europe_lt.pdf.

Kai kuriose valstybėse narėse pilietinis ugdymas yra įtrauktas į švietimo programas. Pilietinio ugdymo pamokose gali būti paaiškinamos priežastys, dėl kurių valstybės narės nusprendė savanoriškai bendradarbiauti ir integruotis į Europos Sąjungą. Dėl nepakankamų žinių apie ES kilmę, jos sukūrimo priežastis ir pagrindinę veiklą atsiranda dezinformacijos pavojus ir trukdoma susidaryti pagrįstą nuomonę apie jos veiklą. Be to, norint puoselėti valstybių narių ir jų regionų bei apskritai viso pasaulio tarpusavio pagarbą, supratimą ir bendradarbiavimą, būtina užtikrinti žinias apie savo šalies, kitų valstybių narių ir kitų pasaulio šalių socialinę, religinę ir kultūrinę įvairovę, paveldą, tradicijas ir politinę realybę.

Tai padės išsaugoti visų lygmenų demokratiją ir savo ruožtu prisidės prie bendrystės jausmo puoselėjimo Europos lygmeniu.

Ši rekomendacija grindžiama keturiais tikslais: visais švietimo lygmenimis propaguoti bendras vertybes, remti įtraukesnį švietimą, skatinti europinį mokymo aspektą nedarant poveikio šios srities nacionalinėms prerogatyvoms, remti mokytojus ir mokymo procesą. Rekomendacijoje valstybės narės ir Komisija raginamos dalytis gerąja patirtimi ir informacija ir parengti tiek nacionalinio, tiek ES lygmens politinių priemonių. Valstybės narės įsipareigojimus prisiima savanoriškai ir pačios sprendžia, kaip juos įgyvendinti.

Siekdama šių tikslų ir remdama valstybes nares, Komisija imsis veiksmų, kad paskatintų virtualiuosius mokyklų mainus, visų pirma naudojantis tinklu „eTwinning“, ir mokyklų judumą pagal programą „Erasmus+“. Europos struktūriniai ir investicijų fondai gali padėti paremti mokytojų rengimą ar finansuoti įtraukiojo švietimo infrastruktūrą.

• **Pagrindiniai faktai**

Ši rekomendacija grindžiama 2015 m. kovo 17 d. Paryžiuje vykusiam neoficialiame ministrų susitikime priimta [Deklaracija dėl pilietiškumo ir bendrų laisvės, tolerancijos ir nediskriminavimo vertybių skatinimo pasitelkiant švietimą](#). Šioje Paryžiaus deklaracijoje švietimo ministrai paragino visais valdžios lygmenimis imtis veiksmų siekiant sustiprinti švietimo vaidmenį propaguojant pilietiškumą ir bendras vertybes, stiprinant socialinę sanglaudą ir padedant jaunuoliams tapti atsakingais, atvirais ir aktyviais įvairialypės ir įtraukios visuomenės nariais³. Taip pat nustatyti keturi bendri ES lygmens bendradarbiavimo tikslai:

- propaguojant demokratines vertybes ir pagrindines teises, socialinę įtrauktį, nediskriminavimą ir aktyvų pilietiškumą užtikrinti, kad vaikai ir jaunuoliai įgytų socialinių, pilietinių ir tarpkultūrinių gebėjimų;
- stiprinti kritinį mąstymą ir gebėjimą naudotis žiniasklaidos priemonėmis, ypač internetine ir socialine žiniasklaida, ir taip ugdyti gebėjimą atsispirti nesantaiką kurstančiam naratyvui, poliarizacijai ir indoktrinacijai;
- skatinti nepalankiomis sąlygomis gyvenančių vaikų ir jaunuolių švietimą užtikrinant, kad mūsų švietimo ir mokymo sistema atitiktų jų poreikius;
- visais mokymo būdais, atsižvelgiant į kitas susijusias politikos sritis ir bendradarbiaujant su kitais suinteresuotaisiais subjektais, skatinti kultūrų dialogą.

³ 2015 m. kovo 17 d. Paryžiaus deklaracija, http://ec.europa.eu/education/news/20150316-paris-education_en.

Šia rekomendacija taip pat tęsiamas darbas, numatytas Komisijos komunikate „Radikalizacijos, dėl kurios kyla smurtinio ekstremizmo pavojus, prevencijos rėmimas“⁴, priimtame po teroristinių išpuolių Europoje. Jame pabrėžtas svarbus švietimo vaidmuo identifikuojant ir apsaugant jaunuolius, kuriems gresia radikalizacija, ir šalinant pagrindines radikalizacijos priežastis.

Be to, 2017 m. kovo 25 d. [Romos deklaracijoje](#)⁵ nustatyta, kad Sąjunga turėtų būti tokia, „kurioje jauni žmonės įgyja geriausią išsilavinimą bei gauna geriausią mokymą ir gali studijuoti ir rasti darbą visame žemyne“, ir tokia, „kuri saugo Europos kultūros paveldą ir skatina kultūrų įvairovę“.

[Baltojoje knygoje dėl Europos ateities](#)⁶ Komisija pabrėžė vertybių vaidmenį kuriant bendrą istoriją, kurioje „ankstesniųjų kartų pasiaukojimas negali būti užmirštas. Žmogaus orumas, laisvė ir demokratija įgyti sunkiai ir jų prarasti nebegalima. Net jei šiandienos europiečių meilė taikai yra kiek kitokia nei jų tėvų ar senelių, ši pamatinė vertybė tebejungia mus draugėn.“ Šią idėją dar labiau sustiprina mintis, kad septynis dešimtmečius trunkanti taika – mūsų bendrų vertybių ir tarpusavio supratimo įrodymas.

Komisija [Diskusijoms skirtame dokumente dėl globalizacijos suvaldymo](#)⁷ priminė, kad „lygios galimybės gauti kokybiškų švietimo ir mokymo paslaugų yra geras būdas persikirstyti gerovę visuomenėje. Tai turėtų prasidėti aukšto lygio pagrindiniu ugdymu, o mokymas bei gebėjimų ugdymas turėtų būti prieinami visais amžiaus tarpsniais.“

Rengdamasi 2017 m. lapkričio mėn. Geteborgo Vadovų darbotvarkėje numatyta diskusijai švietimo ir kultūros klausimais, Komisija kaip savo indėlį į šias diskusijas paskelbė komunikatą „[Europinės tapatybės stiprinimas per švietimą ir kultūrą](#)“⁸. Jame pabrėžta, kad „visoms valstybėms narėms vienodai svarbu išnaudoti visą švietimo ir kultūros potencialą, skatinantį darbo vietų kūrimą, socialinį teisingumą bei aktyvų pilietiškumą, ir padedantį patirti visą Europos tapatybės įvairovę.“

• Suderinamumas su toje pačioje politikos srityje galiojančiomis nuostatomis

Be minėtų iniciatyvų, 2015 m. Tarybos ir Komisijos Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje strateginės programos („ET 2020“) įgyvendinimo [bendroje ataskaitoje](#)⁹ nurodyta, kad „švietimas ir mokymas atlieka svarbų vaidmenį užtikrinant, kad mūsų bendros žmogiškosios ir pilietinės vertybės būtų apsaugotos ir perduotos būsimoms kartoms, siekiant propaguoti minties ir saviraiškos laisvę, socialinę įtrauktį ir pagarbą kitiems, taip pat užkirsti kelią visų formų diskriminacijai ir kovoti su ja“, ir taip pat pasiūlyta, kad „įtraukusis švietimas, lygybė, vienodos galimybės, nediskriminavimas ir pilietinių gebėjimų propagavimas“ būtų nauja prioritetinė Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokymo klausimais sritis.

⁴ Komisijos komunikatas „Radikalizacijos, dėl kurios kyla smurtinio ekstremizmo pavojus, prevencijos rėmimas“ (COM(2016) 379 final).

⁵ <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2017/03/25/rome-declaration#>

⁶ Baltoji knyga dėl Europos ateities „Kokia ES 27 bus 2025 m.? Apmatymai ir scenarijai“ (COM(2017) 2025 final).

⁷ 2017 m. gegužės 10 d. Diskusijoms skirtas dokumentas dėl globalizacijos suvaldymo, https://ec.europa.eu/commission/publications/reflection-paper-harnessing-globalisation_lt.

⁸ Komisijos komunikatas „Europinės tapatybės stiprinimas per švietimą ir kultūrą“ (COM(2017) 673 final).

⁹ Tarybos ir Komisijos Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje strateginės programos („ET 2020“) įgyvendinimo bendra ataskaita „Nauji Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje prioritetai“ (OL C 417, 2015 12 15).

Be to, Komisija įgyvendino įvairiausių konkrečių priemonių ir veiksmų. Tai, be kita ko, programos „ET 2020“ pilietiškumo ir bendrų vertybių propagavimo darbo grupės įsteigimas; sektinų pavyzdžių iniciatyvos, kurioje dalyvauja asmenys, skatinantys socialinę įtrauktį ir užkertantys kelią atskirčiai ir radikalizacijai, organizavimas; priemonių rinkinio, skirto su jaunimu dirbantiems asmenims ir jaunimo organizacijoms, dirbančioms su marginalizacijos riziką patiriančiais jaunuoliais, parengimas; Europos socialinės įtraukties per sportą apdovanojimas; pagal programą „Erasmus+“ kasmet skiriami daugiau kaip 400 mln. EUR tarptautinei partnerystei, kad būtų parengta vietos lygmens novatoriškų politinių metodų ir praktinių priemonių, pirmenybę teikiant socialinei įtraukčiai, bendrų vertybių puoselėjimui ir kultūrų tarpusavio supratimui.

Be to, dokumentų rinkinyje „Investicijos į Europos jaunimą“¹⁰ Komisija išdėstė savo kokybiško, įtraukaus ir į ateitį orientuoto švietimo strategiją ir konkrečias iniciatyvas. Tokiomis aplinkybėmis Komisija pasiūlė veiksmų, susijusių su įtraukiu švietimu ir bendrų vertybių propagavimu, įskaitant tęstinį mokytojų profesinės kvalifikacijos kėlimą, tolesnį „Europos priemonių rinkinio mokymams“ kūrimą, „Erasmus+“ ir „Horizontas 2020“ lėšų panaudojimą gerosios patirties įtraukiojo švietimo srityje sklaidai.

Kitos su šia rekomendacija susijusios iniciatyvos yra:

- 2013 m. Komisijos rekomendacija „[Investicijos į vaikus. Padėkime išsivaduoti iš nepalankios socialinės padėties](#)“¹¹, kurioje pabrėžta reikmė teikti kokybiškas ankstyvojo ugdymo ir priežiūros paslaugas ir siekti, kad švietimo sistemos padėtų užtikrinti lygias galimybes;
- 2014 m. [Tarybos išvados dėl darbo plano kultūros srityje \(2015–2018 m.\)](#), kuriose teikiama pirmenybė ES politiniam bendradarbiavimui skatinant kultūros indėlį užtikrinant socialinę įtrauktį, remiantis Europos kultūros darbotvarkėje priimtais įsipareigojimais kultūros įvairovės ir kultūrų dialogo srityje;
- 2016 m. Tarybos išvados dėl gebėjimo naudotis žiniasklaidos priemonėmis ir kritinio mąstymo ugdymo pasitelkiant švietimą ir mokymą, kuriose valstybės narės susitarė, kad gebėjimas naudotis žiniasklaidos priemonėmis, kritinis mąstymas ir skaitmeniniai gebėjimai yra būtini norint aktyviai dalyvauti demokratiname gyvenime ir pagerinti savo galimybes gauti darbą, todėl šiuos gebėjimus turėtų įgyti visų amžiaus grupių besimokantys asmenys;
- 2017 m. Tarybos išvados [dėl darbo su jaunimu vaidmens padedant jaunuoliams ugdyti esminius gyvenimo įgūdžius](#), kuriomis valstybės narės susitarė stiprinti bendradarbiavimą, tarpusavio mokymosi veiklą ir mainus skatinant ir ugdamt jaunuolių gyvenimui svarbius įgūdžius;
- 2018 m. atnaujinta Bendrųjų mokymosi visą gyvenimą gebėjimų sistema¹², kurioje aprašomi tokie pilietiniai gebėjimai kaip atsakingas elgesys, visapusiškas dalyvavimas pilietiniame ir visuomeniniame gyvenime,

¹⁰ Komisijos komunikatas „Švietimo tobulinimas ir modernizavimas“ (COM(2016) 941 *final*); Komisijos komunikatas „Mokyklų raida ir aukštos kokybės mokymas gerai gyvenimo pradžia“ (COM(2017) 248 *final*); Komisijos komunikatas dėl atnaujintos ES aukštojo mokslo darbotvarkės (COM(2017) 247 *final*).

¹¹ 2013 m. vasario 20 d. Komisijos rekomendacija 2013/112/ES „Investicijos į vaikus. Padėkime išsivaduoti iš nepalankios socialinės padėties“.

¹² [REFERENCE TO BE ADDED ONCE ADOPTED]

grindžiami socialinių, ekonominių ir politinių koncepcijų ir struktūrų bei pasaulinių tendencijų ir tvarumo supratimu. Tai, kad peržiūrėtoje Bendrųjų gebėjimų sistemoje pilietiniams gebėjimams skiriama daugiau dėmesio, rodo svarbų pilietiškumo, demokratinių vertybių ir žmogaus teisių vaidmenį šiandieninėje, vis labiau tarpusavyje susietoje globalioje visuomenėje. Taip pripažįstama, kad labai svarbu padėti žmonėms išsiugdyti gebėjimą būti atsakingais, aktyviais piliečiais, prisidedančiais prie taikios, tolerantiškos, įtraukios ir saugios visuomenės kūrimo. Todėl toliau stiprinami gebėjimai naudotis žiniasklaidos priemonėmis ir tarpkultūriniai gebėjimai;

- 2018 m. paskelbti Europos kultūros paveldo metais – taip siekiama didinti informuotumą apie bendrą istoriją ir vertybes ir paskatinti žmones domėtis turtingu ir įvairiu Europos kultūros paveldu;
- 2016 m. Komisijos Trečiųjų šalių piliečių integravimo veiksmų planas¹³, kuriame pabrėžiama, kad integracija yra būtina būsimos Europos visuomenės gerovės, klestėjimo ir sanglaudos sąlyga ir visų valstybių narių interesas;
- 2017 m. Tarybos išvados, grindžiamos 2017 m. balandžio 12 d. Komisijos komunikatu dėl vaikų migrantų apsaugos, kuriose pabrėžiama, kad svarbu užtikrinti vienodą, ankstyvą prieigą prie formaliojo įtraukaus švietimo, įskaitant ankstyvąjį ugdymą ir priežiūrą;
- 2016 m. Tarybos išvados dėl romų integracijos proceso paspartinimo, kuriose valstybės narės raginamos dėti daugiau pastangų, kad būtų užtikrinta vienoda prieiga prie įtraukaus ir kokybiško įprastinio švietimo sistemos;
- 2017 m. Tarybos išvados dėl įtraukties įvairovėje siekiant visiems užtikrinti aukštos kokybės švietimą, kuriose valstybės narės susitarė nustatyti demokratiškos ir įtraukios mokyklos kultūros skatinimo priemones, parengti priemonių, kurios leistų ankstyvame etape nustatyti socialinės atskirties požymius ir užkirsti jai kelią ir skatinti glaudesnę švietimo ir kitų susijusių sričių (pavyzdžiui, kultūros, jaunimo, sporto, užimtumo, gerovės, saugumo ir kitų socialinei įtraukčiai svarbių veiklos sričių) subjektų bendradarbiavimą;
- Europos solidarumo korpusas, teikiantis jaunimui galimybę savanoriauti ar dirbti savo šalies ar užsienio projektuose, teikiančiuose naudos visos Europos bendruomenėms ir piliečiams. Korpusas suburia jaunimą, kuris kuria įtraukėnę visuomenę, remia nepalankioje padėtyje esančius asmenis ir sprendžia visuomenines problemas;
- Europos Tarybos 2016 m. Demokratinės kultūros kompetencijos orientacinė sistema.

Suderinamumas su kitomis Sąjungos politikos sritimis

Pagrindinis šios rekomendacijos tikslas – puoselėti bendras vertybes, įtraukų švietimą ir europinį mokymo aspektą. Rekomendacija papildo kitus Komisijos vykdomus darbus, susijusius su Europos socialinių teisių ramsčio¹⁴ įgyvendinimu – ja toliau remiama kiekvieno asmens teisė „į kokybišką ir įtraukų švietimą, mokymą ir mokymąsi visą gyvenimą, kad galėtų išsaugoti ir įgyti kompetenciją, leidžiančią visavertiškai dalyvauti visuomenės gyvenime ir sėkmingai įveikti permainas darbo rinkoje“.

¹³ Komisijos komunikatas „Trečiųjų šalių piliečių integravimo veiksmų planas“ (COM(2016) 377 final).

¹⁴ Komisijos komunikatas dėl Europos socialinių teisių ramsčio sukūrimo (COM(2017) 250 final).

Ši rekomendacija taip pat dera su tikslais, iškeltais [2017 m. ES pilietybės ataskaitoje](#)¹⁵, kurioje Komisija pripažino, kad siekiant užtikrinti, kad visi ES piliečiai žinotų savo teises ir galėtų visapusiškai dalyvauti Europos demokratiname procese, reikalingos nuolatinės pastangos. Joje pabrėžta, kad, norint didinti jaunų, netrukus rinkimų teisės amžiaus sulauksiančių europiečių, valstybės narės pilietybę įgyjančių asmenų ir visos visuomenės informuotumą apie ES pilietybę ir su ja susijusias vertybes, reikalingos bendros visų visais lygmenimis veikiančių suinteresuotųjų subjektų – valstybių narių, įskaitant jų vietos ir regioninės valdžios institucijas, ES institucijų ir pilietinės visuomenės – pastangos.

2. TEISINIS PAGRINDAS, SUBSIDIARUMO IR PROPORCINGUMO PRINCIPAI

• Teisinis pagrindas

Ši iniciatyva atitinka Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 165 ir 166 straipsnius. 165 straipsnyje nustatyta, kad Sąjunga prisideda prie kokybiško švietimo plėtojimo skatindama valstybes nares bendradarbiauti, o prireikus – paremdama ir papildydama jų veiksmus, kartu visiškai pripažindama valstybių narių atsakomybę už jų švietimo sistemų turinį ir organizavimą. 166 straipsnyje nustatyta, kad Sąjunga įgyvendina profesinio mokymo politiką, kuria remiami ir papildomi valstybių narių veiksmai, kartu visiškai pripažindama valstybių narių atsakomybę už profesinio mokymo turinį ir organizavimą.

Šia iniciatyva nesiūloma išplėsti ES reguliavimo įgaliojimų ar nustatyti valstybėms narėms kitų privalomų įpareigojimų. Valstybės narės, atsižvelgdamos į nacionalines aplinkybes, pačios nuspręs, kaip jos įgyvendins šią Tarybos rekomendaciją.

• Subsidiarumo principas (neišimtinės kompetencijos atveju)

Daugelis valstybių narių jau ėmėsi įvairių nacionalinio lygmens veiksmų įtraukiojo švietimo sistemoms paremti ir bendroms vertybėms puoselėti, tačiau reikia aktyvesnio Europos lygmens bendradarbiavimo.

Veiksmų, kurių imamasi ES lygmeniu, pridėtinė vertė priklauso nuo ES sugebėjimo:

- ugdyti geresnį supratimą apie bendrų vertybių svarbą;
- remti valstybes nares, įgyvendinančias nacionalinio ir regioninio lygmens veiksmus, kuriais puoselėjamos bendros vertybės;
- finansuoti judumo ir partnerystės iniciatyvas bei kitus tarptautinius projektus;
- skatinti žinių ir praktinės bei gerosios patirties mainus.

• Proporcingumo principas

Pasiūlymu stiprinamas bendras supratimas apie vertybes, įtraukų švietimą ir europinį mokymo aspektą, pateikiant pavyzdžių, kaip tą galima daryti per švietimą. Rekomendacija valstybėms narėms ir Komisijai suteikiama galimybė dalytis gerąja patirtimi ir informacija ir parengti tiek nacionalinio, tiek ES lygmens politinių priemonių. Kadangi valstybės narės įsipareigojimus prisiims savanoriškai ir kiekviena valstybė narė pati nuspręs, koku požiūriu vadovautis įgyvendinant bendrų vertybių, įtraukaus švietimo ir europinio mokymo aspekto propagavimo veiklą, ši priemonė laikoma proporcinga.

¹⁵ Komisijos ataskaita „Piliečių teisių stiprinimas demokratinų pokyčių Sąjungoje. 2017 m. ES pilietybės ataskaita“ (COM(2017) 30 final).

- **Priemonės pasirinkimas**

Tarybos rekomendacija yra tinkama švietimo ir mokymo srities priemonė, nes šioje srityje ES tenka papildomoji kompetencija ir tokia priemone dažnai naudojamosi siekiant Europos lygmeniu imtis veiksmų švietimo ir mokymo srityse. Kaip teisinė priemonė, ji atspindi valstybių narių įsipareigojimą imtis šiame dokumente išdėstytų priemonių ir yra tvirtesnis politinio bendradarbiavimo, visiškai pripažįstant valstybių narių kompetenciją švietimo ir mokymo srityje, pagrindas.

3. **EX POST VERTINIMO, KONSULTACIJŲ SU SUINTERESUOTOSIOMIS ŠALIMIS IR POVEIKIO VERTINIMO REZULTATAI**

- **Galiojančių teisės aktų *ex post* vertinimas / tinkamumo patikrinimas**

Netaikoma.

- **Konsultacijos su suinteresuotosiomis šalimis**

Internetinės viešos konsultacijos pradėtos 2017 m. gegužės 19 d., baigtos – 2017 m. rugpjūčio 11 d. Gauti **1 124 atsakymai**, įskaitant daugiau kaip 200 pozicijos dokumentų. Tai rodo didžiulį susidomėjimą šia iniciatyva. Atsakymai parodė, kad iš esmės vienbalsiai sutinkama, jog švietimas padeda jaunimui „suprasti bendrų vertybių svarbą ir jomis vadovautis“ (95 proc.) ir kad ES turėtų padėti valstybėms narėms vykdyti šį uždavinį (98 proc.). Konsultacijų rezultatai pateikiami [internete](#).

Toliau pateikiami svarbiausi konsultacijų rezultatai.

- Dauguma **respondentų (62,6 proc.)** manė, kad **švietimas jau dabar atlieka svarbų vaidmenį** padedant jaunimui suprasti bendrų vertybių svarbą ir jomis vadovautis, tačiau nemaža dalis – beveik **40 proc.** – **laikėsi nuomonės, kad švietimo sistemos galėtų padaryti daugiau.**
- Beveik visi respondentai (98 proc.) pritarė reikmei **skatinti įtraukų švietimą**, pritaikytą prie visų besimokančių asmenų reikmių, ir tik 16 proc. teigė, kad švietimas jau dabar yra įtraukus. ES priemonės sulaukė didelio visuotinio pritarimo. Veiksmingiausiomis priemonėmis laikytas ES finansavimas (93,3 proc.), mokyklų ir universitetų bendradarbiavimo rėmimas skatinant inovacijas ir modernizaciją (91,6 proc.), besimokančių asmenų judumas mokymosi tikslais (91,5 proc.) ir trumpalaikiai moksleivių mainai (88,2 proc.).
- Beveik visi respondentai (93,2 proc.) laikėsi nuomonės, kad svarbu arba labai svarbu **didinti žmonių žinias apie ES** ir kitų valstybių narių istoriją, kultūrą ir vertybes, nes tik taip jie galės visapusiškai suprasti savo kaip atsakingų ir aktyvių Europos visuomenės narių vaidmenį.

Be to, surengta įvairių konsultacinių posėdžių ir renginių.

Valstybių narių indėlis rinktas tokiuose posėdžiuose kaip Aukšto lygio grupės (švietimo ministerijų vyr. specialistų) posėdis, vykęs Estijoje 2017 m. birželio 15–16 d., ir trys generalinių direktorių posėdžiai: 2016 m. kovo 13–14 d. vykęs posėdis aukštojo mokslo klausimams spręsti ir du posėdžiai mokyklinio ugdymo klausimams spręsti – 2016 m. balandžio 10–11 d. Maltoje ir 2017 m. rugsėjo 18–19 d. Estijoje.

Tarp renginių, kuriuose rinktas suinteresuotųjų subjektų indėlis, yra 2015 m. lapkričio 15 d. vykusio *Jean Monnet* konferencija¹⁶, kolokviumas žiniasklaidos priemonių ir demokratijos klausimais, kuriam vadovavo Komisijos pirmininko pavaduotojas F. Timmermansas drauge su Komisijos nariais V. Jourová ir G. Oettingeriu ir kuriame, be kita ko, aptartas etiškos žurnalistikos ir gebėjimo naudotis žiniasklaidos priemonėmis vaidmuo demokratiškose ir pliuralistinėse visuomenėse¹⁷; Komisijos aukšto lygio dialogas su religinėmis ir nereliginėmis organizacijomis, 2016 m. skirtas integracijai ir Europos vertybėms aptarti; Komisijos nario T. Navracsicsiaus vadovautas aukšto lygio kolokviumas „Įtraukties ir pagrindinių vertybių skatinimas švietimu“, vykęs 2016 m. gegužės 26 d.¹⁸; Europos švietimo, mokymo ir jaunimo forumas¹⁹ ir specialus susitikimas su pilietine visuomene²⁰ 2016 m. spalio 19–21 d.; su pilietinės visuomenės organizacijomis taip pat konsultuotasi 2015 m. gruodžio mėn. praktiniame seminare, o su socialiniais partneriais ir jaunimo organizacijomis – 2016 m. sausio mėn. Galiausiai, rengiant rekomendaciją atsižvelgta į 2015 m. Komisijos kolokviumo pagrindinių teisių klausimais „Antisemitinės ir antimusulmoniškos neapykantos prevencija ir kova su ja, be kita ko, švietimo priemonėmis“ išvadas²¹.

Šių posėdžių dalyviai išreiškė didelę paramą ir susidomėjimą, kaip įtraukus švietimas gali padėti puoselėti bendras vertybes ir kokią vaidmenį šioje srityje galėtų atlikti Europos Sąjunga.

„ET 2020“ darbo grupė pilietiškumo ir bendrų laisvės, tolerancijos ir nediskriminavimo vertybių skatinimo pasitelkiant švietimą klausimais surengė ne vieną tarpusavio mokymosi renginį. Pagrindinės šios tarpusavio mokymosi veiklos idėjos²² buvo tokios:

- švietimas – tai daugiau nei vien lygios galimybės, kuriomis užtikrinama įvairių besimokančių asmenų įtrauktis ir pažanga siekiant lygybės švietimo srityje;
- tiek besimokantys asmenys, tiek jų mokytojai patys turi patirti vertybes. Vertybių neišmokstama, jos išgyvenamos; demokratinės vertybės turi gimti klasėje, pavyzdžiui, įgyvendinant projektais grindžiamą mokymąsi, o mokyklos turėtų skatinti aktyvų moksleivių, tėvų, mokytojų ir platesnės bendruomenės dalyvavimą, t. y. puoselėti holistinį požiūrį į mokyklą;
- daugiau dėmesio turėtų būti skiriama vertybėmis grindžiamai bendruomeninei veiklai, orientuotai į vaikus, kuriems gresia atskirtis, t. y. ne tik į mokyklą metusius vaikus, bet ir į tuos, kurie yra nušalinti ar išmesti iš vienos ar kelių mokyklų ir yra marginalizuoti. Taip pat raginta teikti daugiau paramos, įskaitant finansinę, antro ir trečio šanso iniciatyvoms, individualiam, prie asmens poreikių pritaikytam mokymui, marginalizuotų ar atskirtį patiriančių vaikų mentorystei.

¹⁶ Daugiau informacijos: http://ec.europa.eu/education/events/20151109-jean-monnet-conference_en.

¹⁷ Išvadas žr. adresu http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2016-50/2016-fundamental-colloquium-conclusions_40602.pdf.

¹⁸ Ataskaitą žr. adresu http://ec.europa.eu/education/sites/education/files/201605-colloquium-report-radicalisation_en.pdf.

¹⁹ Ataskaitą žr. adresu https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/flash-report-ety-forum-2016_en.pdf.

²⁰ Ataskaitą žr. adresu https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/flash-report-cso-day-2016_en.pdf.

²¹ Išvadas žr. adresu http://ec.europa.eu/justice/events/colloquium-fundamental-rights-2015/files/fundamental_rights_colloquium_conclusions_lt.pdf

²² Pagrindines tarpusavio mokymosi veiklos idėjas, susijusias su kritiniu mąstymu, gebėjimu naudotis žiniasklaidos priemonėmis, socialiniais ir pilietiniais gebėjimais, įtraukiu švietimu ir mokytojų rengimu, žr. adresu http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/expert-groups/citizenship-common-values_lt.

- **Tiriamųjų duomenų rinkimas ir naudojimas**

Pasiūlymas grindžiamas įvairiomis ataskaitomis ir tyrimais, taip pat žiniomis, sukauptomis vykdant tarpusavio mokymosi veiklą ir „ET 2020“ darbo grupės pilietiškumo ir bendrų laisvės, tolerancijos ir nediskriminavimo vertybių skatinimo pasitelkiant švietimą klausimais posėdžiuose.

[Europos specialiojo ugdymo plėtros agentūra](#)²³ siekia užtikrinti visų besimokančių asmenų, visų pirma tų, kuriems gresia marginalizacija ir atskirtis (pavyzdžiui, neįgaliųjų ir (arba) specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių asmenų), lygybę, lygias galimybes ir teises. Ši agentūra įvairiomis ataskaitomis ir leidiniais (be kita ko, tokiais klausimais kaip ankstyvasis ugdymas, mokyklos nebaigiantys specialiųjų ugdymosi poreikių turintys asmenys ir didesnės mokytojų galimybės skatinti įtraukų švietimą) prisideda prie ES politikos formavimo.

[Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūros](#) darbu siekiama konkretaus tikslo – teikti nešališkas, faktiniais duomenimis grindžiamas konsultacijas pagrindinių teisių klausimais ir viešinti pagrindines teises bei didinti informuotumą apie jas, taip siekiant užtikrinti ES gyvenančių žmonių teisių apsaugą.

NESET II akademinio tinklo (Socialinių švietimo ir mokymo aspektų ekspertų tinklo)²⁴ analitinėse ataskaitose pateikti duomenys leidžia daryti išvadą, kad švietimo ir mokymo sistemos, kuriose visiems taikomi tie patys kokybės standartai ir į asmenį orientuoti, įtraukūs metodai, įtraukiami tėvai, remiama ankstyva intervencija, daug dėmesio skiriama nepalankioje padėtyje esantiems besimokantiems asmenims, visų pirma įprastinėse mokyklose, gali būti galingos socialinės įtraukties priemonės. NESET II tinklas taip pat yra pabrėžęs, kad patyčios yra tokių bendrų vertybių kaip laisvė, tolerancija ir nediskriminavimas pažeidimas, ir pateikęs pačių veiksmingiausių patyčių ir smurto prevencijos ES mokyklose strategijų ir būdų apžvalgą²⁵.

„Eurydice“ ataskaitoje [„Pilietiškumo ugdymas Europos mokyklose“](#) (2017 m.), parengtoje Komisijos užsakymu, nagrinėta, kaip naudojantis pilietiškumo ugdymu galima kurti patrauklią ir dialogu grindžiamą mokymosi aplinką ir taikant novatorišką pedagogiką teikti žinių, ugdyti įgūdžius ir diegti nuostatas, kurių jaunuoliams reikia, kad taptų aktyviais piliečiais.

[Švietimo ir mokymo stebėsenos biuletenyje](#) (2017 m.) taip pat akcentuota reikmė didinti švietimo sistemų įtraukumą, nes besimokančių asmenų pažangumas didele dalimi priklauso nuo jų socialinės ir ekonominės padėties.

²³ Ši agentūra – nepriklausoma organizacija, veikianti kaip ES valstybių narių švietimo ministerijų bendradarbiavimo platforma. Svarbiausias jos tikslas – tobulinti švietimo politiką ir praktiką, kaupiant faktiniais duomenimis grindžiamą informaciją ir siūlant įgyvendinti įtraukaus švietimo politiką. Agentūros veikla finansuojama „Erasmus+“ lėšomis ir nacionalinių ministerijų indėliais. Agentūros nariai – 27 valstybės narės, Islandija, Norvegija ir Šveicarija.

²⁴ [„Policy and Practices for Equality and Inclusion In and Through Education: Evidence and policy guidance from European research projects funded under FP6 and FP7“](#) (2015 m.); http://nesetweb.eu/wp-content/uploads/2015/08/AR1_2015.pdf; [„Education Policies and Practices to Foster Tolerance, Respect for Diversity and Civic Responsibility in Children and Young People in the EU“](#) (2016 m.); <http://nesetweb.eu/en/library/education-policies-and-practices-to-foster-tolerance-respect-for-diversity-and-civic-responsibility-in-children-and-young-people-in-the-eu/>.

²⁵ [„How to Prevent and Tackle Bullying and School Violence: Evidence and Practices for Strategies for Inclusive and Safe Schools“](#) (2015 m.), http://nesetweb.eu/wp-content/uploads/2015/08/AR2_2015.pdf.

Svarbiausios su šia rekomendacija susijusios „ET 2020“ darbo grupės ir jos surengtos tarpusavio mokymosi veiklos idėjos yra tokios:

- švietimo įstaigos turėtų tapti neatskiriama vietos bendruomenės dalimi ir padėti plėtoti glaudesnę bendradarbiavimą su pilietine visuomene, jaunimo organizacijomis, vietos valdžios institucijomis ir verslu, kad jie padėtų šviesti jaunimą;
- demokratiška ir įtrauki mokymosi kultūra, kurioje branginama įvairovė ir suteikiama erdvė dialogui ir diskusijoms polemiskais klausimais, yra būtinas socialinio ir emocinio mokymosi, socialinių ir pilietinių gebėjimų ugdymo veiksnys;
- mokytojams reikia padėti ir suteikti galių valdyti įvairovę ir ugdyti besimokančių asmenų socialinius ir pilietinius gebėjimus; tą galima daryti pirminio mokytojų rengimo, tęstinio kvalifikacijos kėlimo, praktinėmis priemonėmis, taip pat nuolatine parama ir orientavimu.

- **Poveikio vertinimas**

Atsižvelgiant į tai, kad siūloma veikla bus tik papildomos valstybių narių iniciatyvos, taip pat į savanorišką siūlomos veiklos pobūdį ir numatomo poveikio aprėptį, poveikio vertinimas nereikalingas, todėl nebuvo atliktas. Rengiant pasiūlymą remtasi atliktais tyrimais, konsultacijomis su valstybėmis narėmis ir viešomis konsultacijomis.

- **Reglamentavimo tinkamumas ir supaprastinimas**

Netaikoma.

- **Pagrindinės teisės**

Šia rekomendacija siekiama paremti valstybių narių pastangas puoselėti pagrindines teises.

4. POVEIKIS BIUDŽETUI

Šiai iniciatyvai įgyvendinti papildomų išteklių iš ES biudžeto nereikės.

Siekiant padėti finansuoti pavienių asmenų judumą mokymosi tikslais, virtualius mainus, bendradarbiavimo projektus ir savanorišką veiklą, kuriais puoselėjamos bendros vertybės, įtrauktis ir supratimas Europoje, bus skatinama prireikus naudotis ES finansavimu, pavyzdžiui, programomis „Erasmus+“, „Kūrybiška Europa“ ir „Europa piliečiams“. Tai bus daroma atsižvelgiant į jų teisinį pagrindą ir atitinkamus finansinius pajėgumus.

5. KITI ELEMENTAI

- **Įgyvendinimo planai ir stebėseną, vertinimas ir ataskaitų teikimo tvarka**

Rekomendacija bus įgyvendinama nuolat bendradarbiaujant pagal Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje strateginę programą („ET 2020“) ir būsimas šios srities programas. Veiksmai, kurių bus imtasi įgyvendinant šią rekomendaciją, bus pagal minėtas programas reguliariai vertinami, be kita ko, Švietimo ir mokymo stebėsenos biuletenyje.

- **Aiškinamieji dokumentai (direktyvoms)**

Netaikoma.

- **Išsamus konkrečių pasiūlymo nuostatų paaiškinimas**

Pasiūlyme, parengtame atsižvelgiant į didžiulę švietimo sistemų įvairovę ir laikantis subsidarumo principo, nustatyta įvairių rekomendacijų, padėsiančių valstybėms narėms imtis

veiksmingiausių, prie jų konteksto pritaikytų bendrų vertybių puoselėjimo, įtraukaus švietimo plėtotės ir europinio aspekto įtraukimo į mokymo programas priemonių.

Kalbant apie **bendrų vertybių puoselėjimą**, pasiūlyme valstybėms narėms rekomenduojama:

- remti specialų pilietiškumo ugdymą ir etikos mokymą;
- stiprinti kritinį mąstymą ir gebėjimą naudotis žiniasklaidos priemonėmis;
- skatinti aktyvų besimokančių asmenų, tėvų ir mokytojų dalyvavimą mokyklos valdymo veikloje ir jaunimo dalyvavimą vietos bendruomenės veikloje;
- viešinti gerosios patirties pavyzdžius, tokius kaip nustatytieji Europos Tarybos Demokratinės kultūros kompetencijos orientacinėje sistemoje.

Kalbant apie **įtraukų švietimą** visiems besimokantiems asmenims, pasiūlyme rekomenduojama:

- integruoti visus vaikus į švietimo sistemą nuo ankstyvo amžiaus, remti specialiųjų poreikių turinčius besimokančius asmenis, suteikiant lanksčių perėjimo į kitą švietimo lygmenį galimybių; užtikrinti pakankamą švietimo ir profesinį orientavimą;
- naudotis Europos specialiojo ugdymo plėtros agentūros žiniomis ir parama.

Kalbant apie **europinį mokymo aspektą**, pasiūlyme rekomenduojama:

- sudaryti geresnes sąlygas mokytis apie ES ir valstybes nares ir skatinti dalyvauti judumo ir „eTwinning“ iniciatyvose ir vietoje vykdomuose projektuose.

Siekiant aukščiau nurodytų tikslų, pasiūlyme rekomenduojama paremti mokytojus suteikiant jiems adekvatų pirminį ir tęstinį mokymą pilietinio švietimo ir įtraukiosios pedagogikos srityse ir padedant jiems dalyvauti mainų ir mokymosi programose.

Pasiūlyme nurodoma ir konkrečių įgyvendinimo priemonių, kurios turėtų padėti valstybių narių valdžios institucijoms pasiekti šiuos tikslus.

Palankiai vertinamas ir Komisijos ketinimas remti šias rekomendacijas įgyvendinančias valstybes nares: to bus siekiama, be kita ko, finansuojant judumą mokymosi tikslais, tarpusavio mainus, bendradarbiavimo projektus, savanorystę ir darbą su jaunimu, pagal „ET 2020“ rengiant tarpusavio mokymosi veiklą ir gerosios patirties mainus, taip pat kaupiant duomenis, kuriais būtų grindžiamos politikos reformos.

Pasiūlymas

TARYBOS REKOMENDACIJA

dėl bendrų vertybių, įtraukaus švietimo ir europinio mokymo aspekto

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 165 ir 166 straipsnius,

atsižvelgdama į Europos Komisijos pasiūlymą,

kadangi:

- (1) Europos Sąjungos sutarties 2 straipsnyje nustatyta, kad „Sąjunga yra grindžiama šiomis vertybėmis: pagarba žmogaus orumui, laisve, demokratija, lygybe, teisine valstybe ir pagarba žmogaus teisėms, įskaitant mažumoms priklausančių asmenų teises. Šios vertybės yra bendros valstybėms narėms, gyvenančioms visuomenėje, kurioje vyrauja pliuralizmas, nediskriminavimas, tolerancija, teisingumas, solidarumas ir moterų bei vyrų lygybė“;
- (2) šių vertybių įkvėptai Sąjungai pavyko suburti šalis, bendruomenes ir žmones į unikalų politinį projektą, užtikrinusį ilgiausią per Europos istoriją taiką, kuri savo ruožtu atnešė socialinį stabilumą ir ekonominę gerovę. Bendros Sutartyje nustatytos vertybės, kuriomis vadovaujasi valstybės narės, pakloja bendrą pagrindą, kuris yra europinio gyvenimo būdo ir identiteto skiriamasis požymis, ir apibrėžia Sąjungos vietą globalioje arenoje;
- (3) Sąjungai ir jos valstybėms narėms tenka spręsti pačias įvairiausias – populizmo, ksenofobijos, nesantaiką kurstančio nacionalizmo, diskriminacijos, melagingų naujienų ir dezinformacijos sklaidos ir radikalizacijos – problemas. Šie reiškiniai gali kelti rimtą pavojų mūsų demokratijos pamatams, mažinti pasitikėjimą teisine valstybe ir demokratinėmis institucijomis, menkinti bendrą priklausymo Europos visuomenei jausmą;
- (4) dėl nepakankamų žinių apie ES kilmę, jos sukūrimo priežastis ir pagrindinę veiklą atsiranda dezinformacijos pavojus ir trukdoma susidaryti pagrįstą nuomonę apie jos veiklą. Žinios apie Sąjungos ir jos valstybių narių įvairovę prisideda prie tarpusavio pagarbos, supratimo ir bendradarbiavimo valstybėse narėse ir tarp jų;
- (5) visų lygmenų švietimas, įskaitant pačių jauniausių ugdymą, atlieka svarbų vaidmenį propaguojant ir puoselėjant bendras vertybes. Jis padeda užtikrinti socialinę įtrauktį, nes galimybė siekti tikslų suteikiama kiekvienam vaikui. Jis taip pat teikia galimybių išugdyti aktyvius ir kritiškai mąstančius piliečius ir didina europinio identiteto supratimą;
- (6) 2017 m. lapkričio mėn. Geteborgo Vadovų darbotvarkės susitikime Europos lyderiai aptarė švietimo ir kultūros svarbą Europos atečiai. Prie šių diskusijų Komisija prisidėjo pateikdama Europos švietimo erdvės viziją, o komunikate „Europinės

tapatybės stiprinimas per švietimą ir kultūrą²⁶, kuriame pažymėta, kad „*stiprinti Europos tapatybę tebėra labai svarbu ir tam užtikrinti geriausios priemonės yra švietimas bei kultūra*“, pasiūlė įvairių iniciatyvų;

- (7) vienas iš Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje strateginės programos „ET 2020“²⁷ tikslų – skatinti vienodas galimybes, socialinę sanglaudą ir aktyvų pilietiškumą – buvo nustatytas remiantis mintimi, kad švietimas turėtų padėti puoselėti tarpkultūrinius gebėjimus, demokratines vertybes, pagarbą pagrindinėms teisėms, kovoti su visų formų diskriminacija ir rasizmu, išmokyti jaunimą pozityviai bendrauti su skirtingos kilmės bendraamžiais;
- (8) į 2015 m. kovo 17 d. Europos švietimo ministrų priimtą Paryžiaus deklaraciją²⁸ įtrauktas valstybių narių įsipareigojimas puoselėti bendras vertybes, ugdyti kritinį mąstymą ir gebėjimą naudotis žiniasklaidos priemonėmis, plėtoti įtraukų švietimą ir kultūrų dialogą. ES masto viešų konsultacijų²⁹ respondentų atsakymai aiškiai rodo, kad reikėtų plėtoti įtraukų švietimą. Vos 16 proc. respondentų laikėsi nuomonės, kad švietimo sistemos jau dabar pasiekia šį tikslą; 95 proc. nurodė manantys, kad švietimas turėtų padėti jaunimui suprasti bendrų vertybių svarbą, o 98 proc. – kad Sąjunga turėtų padėti valstybėms narėms siekti šio tikslo;
- (9) „Eurydice“ 2017 m. tyrimas „Pilietiškumo ugdymas Europos mokyklose“³⁰ parodė, kad pilietiškumo ugdymas yra ne vienos Europos šalies dėmesio centre. Vis dėlto beveik pusėje šalių pilietiškumo ugdymas kol kas nėra įtrauktas į pirminio mokytojų rengimo programas. Todėl reikia padėti ir suteikti daugiau galių mokytojams imantis priemonių, padedančių kurti atvirą mokymosi kultūrą ir vadovauti įvairialypėms besimokančių asmenų grupėms, kad mokytojai galėtų ugdyti pilietinius gebėjimus, pristatyti bendrą Europos paveldą, viešinti bendras vertybes ir rodyti pavyzdį mokiniams;
- (10) radikalizacija, lemianti smurtinį ekstremizmą, tebelieka didelė kai kurių valstybių narių problema. Bendrų vertybių kaip socialinės sanglaudos ir integracijos veiksnių puoselėjimas, be kita ko, švietimo politikos priemonėmis, yra neatskiriama problemos sprendimo dalis. Europos Komisija, siekdama prisidėti prie valstybių narių pastangų, 2017 m. liepos mėn. įsteigė Aukšto lygio ekspertų grupę radikalizacijos klausimais³¹, kuri turėjo nustatyti pagalbines, įskaitant švietimo srities, priemones;
- (11) naujausi PISA tyrimo rezultatai³² ir 2017 m. Švietimo ir mokymo stebėsenos biuletenis³³ aiškiai rodo nelygybės švietimo srityje ir besimokančio asmens socialinės ir ekonominės kilmės sąsają. Iš PISA duomenų matyti, kad iš neturtingų namų ūkių kilę moksleiviai triskart dažniau mokosi prasčiau nei jų turtingesni bendramoksliai, o tikimybė, kad moksleiviai iš migrantų šeimų bus nepažangūs – daugiau nei dukart

²⁶ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/communication-strengthening-european-identity-education-culture_en.pdf

²⁷ 2015 m. Tarybos ir Komisijos Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje strateginės programos („ET 2020“) įgyvendinimo bendra ataskaita „Nauji Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje prioritetai“ (OL C 417, 2015 12 15).

²⁸ http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/education/news/2015/documents/citizenship-education-declaration_en.pdf

²⁹ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/results-citizenship-consultation_en.pdf

³⁰ https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/images/6/68/215_EN_Citizenship_2017_N.pdf

³¹ 2017 m. liepos 27 d. Komisijos sprendimas, kuriuo įsteigiama aukšto lygio Komisijos ekspertų grupė radikalizacijos klausimais (OL C 252, 2017 8 3, p. 3).

³² <https://www.oecd.org/pisa/pisa-2015-results-in-focus.pdf>

³³ http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/et-monitor_en

didesnė. Siekiant užkirsti kelią jaunuolių marginalizacijai, labai svarbu turėti įtraukias ir sąžiningas švietimo sistemas, padedančias kurti glaudžią visuomenę, pakloti aktyvaus pilietiškumo pamatus ir didinti galimybes gauti darbą;

- (12) „Eurobarometro“ tyrimai rodo, kad žinios apie Sąjungą yra itin menkos. 2014 m. vykdytos nuomonių apklausos duomenimis, 44 proc. respondentų teigė, kad jų žinios apie Sąjungos veikimą yra ribotos³⁴, o 2011 m. tyrimas atskleidė, kad dauguma respondentų laikė save nepakankamai informuotais apie Europos Sąjungą³⁵. Tas pats tyrimas taip pat parodė, kad trečdalis žmonių nežino, kiek tiksliai valstybių narių turi Sąjunga³⁶. Galiausiai, naujausio „Eurobarometro“ tyrimo³⁷ rezultatai rodo, kad 35 proc. respondentų mano, kad palyginami švietimo standartai yra labai naudingi Europos ateičiai;
- (13) tokiomis aplinkybėmis labai svarbu, kad valstybės narės dėtų dar daugiau pastangų siekdamos visų 2015 m. Paryžiaus deklaracijos tikslų. Labai svarbu toliau propaguoti bendras vertybes kaip sanglaudos ir įtraukties veiksnius, siekti visuose švietimo lygmenyse puoselėti aktyvią mokymosi aplinką, gerinti mokytojų rengimą pilietiškumo ir įvairovės temomis, ugdyti visų besimokančių asmenų gebėjimus naudotis žiniasklaidos priemonėmis ir kritinį mąstymą;
- (14) vienoda prieiga prie kokybiško įtraukaus švietimo visiems besimokantiems asmenims, įskaitant migrantų kilmės asmenis, nepalankioje socialinėje ir ekonominėje aplinkoje esančius asmenis ir specialiųjų poreikių turinčius asmenis, yra būtinybė, jei norime sukurti glaudesnę visuomenę. Siekdamos šios tikslo valstybės narės galėtų pasinaudoti esamomis Sąjungos priemonėmis, visų pirma „Erasmus+“, Europos struktūriniais ir investicijų fondais, programomis „Kūrybiška Europa“ ir „Europa piliečiams“, Teisių, lygybės ir pilietiškumo programa, Europos solidarumo korpusu, programa „Horizontas 2020“, taip pat Europos specialiojo ugdymo plėtros agentūros konsultacijomis ir žiniomis;
- (15) programa „Erasmus+“ įrodė, kad judumas ir tarpvalstybiniai kontaktai yra veiksmingiausias Europos identiteto formavimo būdas. Būtina užtikrinti, kad pagal šią programą būtų suteikta vienodų galimybių visiems besimokantiems asmenims, visų pirma rengiant tarpvalstybinius mokyklų mainus. Virtualusis judumas (pirmiausia per tinklą „eTwinning“) – puiki galimybė moksleiviams užmegzti tiesioginį kontaktą, todėl ateinančiais metais jį reikėtų dar labiau išnaudoti ir derinti su fiziniu judumu;
- (16) nustatant europinį mokymo aspektą turėtų būti siekiama padėti besimokantiems asmenims patirti Europos tapatybės įvairovę ir sustiprinti priklausymo Europos visuomenei jausmą, taip papildant vietos, regioninę, nacionalinę tapatybę ir tradicijas. Taip pat svarbu propaguoti geresnį supratimą apie Sąjungą ir jos valstybes nares;

³⁴ Standartinė „Eurobarometro“ apklausa Nr. 81 (2014 m. pavasaris), p. 117 (http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/eb/eb81/eb81_publ_en.pdf).

³⁵ Standartinė „Eurobarometro“ apklausa Nr. 75 (2011 m. pavasaris), p. 48 (http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/eb/eb75/eb75_publ_en.pdf).

³⁶ Standartinė „Eurobarometro“ apklausa Nr. 75 (2011 m. pavasaris), p. 50 (http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/eb/eb75/eb75_publ_en.pdf).

³⁷ Standartinė „Eurobarometro“ apklausa Nr. 467 (2017 m. ruduo), p. 6: „*Dauguma respondentų (52 proc.) mano, kad daugiausia naudos Europos ateičiai teiktų palyginamas gyvenimo lygis, o daugiau nei trečdalis (35 proc.) mini palyginamus švietimo standartus*“ (<http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SP/ECIAL/surveyKy/2179>).

- (17) rekomendacija visapusiškai atitinka ir subsidarumo bei proporcingumo principus. Šios rekomendacijos turinys nedaro poveikio esamoms nacionalinėms šių sričių, visų pirma nacionalinio pilietinio ugdymo, iniciatyvoms;

PRIĖMĖ ŠIĄ REKOMENDACIJĄ:

Valstybės narės turėtų:

Bendrų vertybių puoselėjimas

1. aktyviau puoselėti Europos Sąjungos sutarties 2 straipsnyje įtvirtintas bendras vertybes nuo ankstyvo amžiaus ir visais švietimo lygmenimis, kad būtų sustiprinta socialinė sanglauda ir bendras priklausymo jausmas vietos, regioniniu, nacionaliniu ir Sąjungos lygmenimis;
2. toliau įgyvendinti Paryžiaus deklaracija prisiimtus įsipareigojimus, visų pirma:
 - (a) propaguojant pilietiškumo ugdymą ir etikos mokymą ir puoselėjant klasių atvirumą, taip siekiant išugdyti tolerantišką ir demokratišką požiūrį;
 - (b) ugdyti kritinį mąstymą ir gebėjimą naudotis žiniasklaidos priemonėmis, visų pirma internetu ir socialine žiniasklaida, kad didėtų informuotumas apie pavojus, susijusius su informacijos šaltinių patikimumu, ir žmonės gebėtų vadovautis sveiku protu;
 - (c) sukurti sistemą, kuri skatintų aktyvų mokytojų, tėvų, moksleivių ir platesnės bendruomenės dalyvavimą mokyklos valdymo veikloje;
 - (d) teikti jaunimui daugiau demokratinio dalyvavimo ir aktyvaus ir atsakingo dalyvavimo bendruomenės gyvenime galimybių;
3. veiksmingai naudotis turimomis pilietinio ugdymo skatinimo priemonėmis, visų pirma Europos Tarybos Demokratinės kultūros kompetencijos orientacine sistema³⁸;

Įtraukaus švietimo užtikrinimas

4. remti visų besimokančių asmenų įtrauką švietimą, visų pirma:
 - (a) visiems vaikams nuo mažens suteikiant prieigą prie kokybiško švietimo;
 - (b) teikiant reikiamą ir prie individualių poreikių pritaikytą paramą moksleiviams ir studentams, įskaitant esančius nepalankioje socialinėje ir ekonominėje padėtyje, migrantų kilmės, specialiųjų poreikių turinčius ir pačius talentingiausius moksleivius ir studentus;
 - (c) sudarant palankesnes sąlygas pereiti iš vieno švietimo lygmens į kitą ir užtikrinant adekvatų švietimo ir profesinį orientavimą;
5. veiksmingai naudotis Europos specialiojo ugdymo plėtros agentūra³⁹ įgyvendinant ir stebint sėkmingai švietimo sistemose taikomus įtraukius metodus;

Europinio mokymo aspekto propagavimas

6. propaguoti europinį mokymo aspektą skatinant:
 - (a) Europos konteksto ir bendro paveldo supratimą ir informuotumą apie Sąjungos valstybių narių įvairovę;
 - (b) Sąjungos kilmės ir veikimo išmanymą;

³⁸ „Competences for democratic culture. Living together as equals in culturally diverse democratic societies“, (2016 m.) (<https://www.coe.int/en/web/education/competences-for-democratic-culture>).

³⁹ Kaip nustatyta Reglamento (ES) Nr. 1288/2013, kuriuo sukuriama Sąjungos švietimo, mokymo, jaunimo ir sporto programa „Erasmus+“, 10 straipsnyje.

- (c) moksleivių ir mokytojų dalyvavimą tinkle „eTwinning“ ir tarpvalstybinio judumo veikloje, visų pirma mokyklų mainuose;
- (d) įgyvendinti vietos projektus, kuriais švietimo įstaigose didinamas informuotumas apie Europos Sąjungą, visų pirma tiesioginio bendravimo su jaunimu priemonėmis;

Mokytojų ir mokymo rėmimas

- 7. sudaryti sąlygas mokytojams, mokyklų vadovams ir dėstytojams puoselėti bendras vertybes ir įtraukų švietimą:
 - (a) imantis priemonių, kuriomis mokytojams, mokyklų vadovams ir dėstytojams suteikiama daugiau galių propaguoti bendras vertybes, ir skatinti aktyvų pilietiškumą ir drauge ugdyti priklausymo jausmą, reaguoti į įvairius besimokančių asmenų poreikius;
 - (b) skatinti mainų ir tarpusavio mokymosi programas, taip pat mokytojų ir dėstytojų orientavimo ir mentorystės galimybes;

Įgyvendinimo priemonės

- 8. peržiūrėti ir prireikus pakeisti esamą politiką ir praktiką švietimo, mokymo ir neformaliojo mokymosi srityje, kad būtų galima įgyvendinti šias rekomendacijas;
- 9. nustatyti spragas ir didinti visuomenės dalyvavimą, konsultavimąsi ir duomenų rinkimą siekiant patobulinti įrodymais grindžiamą politikos formavimą švietimo ir mokymo sistemų socialinių ir pilietinių aspektų srityje;
- 10. toliau bendradarbiauti švietimo ir mokymo, jaunimo, sporto ir kultūros srityse pagal ES strateginio bendradarbiavimo sistemą vykdant tarpusavio mokymosi veiklą ir gerosios patirties mainus, siekiant propaguoti bendras vertybes;
- 11. įgyvendinant šias rekomendacijas veiksmingai naudotis ES finansavimo priemonėmis, visų pirma programa „Erasmus+“, Europos struktūriniais ir investicijų fondais, programomis „Kūrybiška Europa“ ir „Europa piliečiams“, Teisių, lygybės ir pilietiškumo programa, programa „Horizontas 2020“;

PALANKIAI VERTINA KOMISIJOS KETINIMĄ:

12. turimomis įgyvendinimo ir finansavimo priemonėmis remti valstybes nares, įgyvendinančias šios rekomendacijos nuostatas, visų pirma naudojantis mokyklų judumo priemonėmis ir tinklu „eTwinning“;
13. remti nacionalines ir regionines politikos reformas ir praktikos tobulinimą įgyvendinant Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje strateginę programą („ET 2020“) ir būsimas šios srities programas;
14. parengti ir reguliariai peržiūrėti politikams ir specialistams skirtas praktines etalonines priemones ir orientacinius dokumentus, remti mokslinius tyrimus ir suinteresuotųjų subjektų dalyvavimą, kad būtų užpildytos žinių spragos;
15. stebėti ir vertinti veiksmus, kurių imtasi įgyvendinant šią rekomendaciją, visų pirma pagal programą „ET 2020“, be kita ko, Švietimo ir mokymo stebėsenos biuletenyje.

Priimta Briuselyje

*Tarybos vardu
Pirmininkas*